

ע"פ 4246/23 - מדינת ישראל נגד פלוני

בית המשפט העליון בשבתו כבית משפט לערעורים פלייליים
ע"פ 4246/23

לפני: כבוד השופט ד' ברק-ארז
כבוד השופט ג' כנפי-שטייניץ
כבוד השופט ח' כבוב

המערער: מדינת ישראל

נגד

המשיבים: פלוני
2

ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי חיפה
בת"פ 52826-03-22 מיום 20.4.2023

תאריך הישיבה: כ"ה בסיון התשפ"ג (14.06.2023)

בשם המערער: עו"ד עילית מידן
בשם המשיב 1: עו"ד שלומי שרון
בשם המשיב 2: עו"ד עמירי נאסר

פסק-דין

השופט ח' כבוב:

1. לפנינו ערעור על גזר דינו של בית המשפט המחוזי בחיפה (כבוד השופט מ' עלי) בת"פ 52826-03-22 מיום 20.04.2023, בגדרו הושתו על משיבים 1 ו-2 (להלן בהתאמה: לואי-עמאד) 28 ו-16 חודשי מאסר בפועל, בהתאמה, לצד ענישה נלווית.

כתב האישום המתוקן

2. כתב האישום המתוקן בשלישית שהוגש נגד המשיבים מגולל פרשה אכזרית ואלימה, במסגרתה המשיבים

נטלו את החוק לידיים, פשוטו כמשמעו, ופעלו יחד עם בני משפחתם ושכנם כלפי אדם שכל חטאו היה נוכחותו במקום ובזמן הלא נכונים.

וזהו, בתמצית, סיפור המעשה: ביום 24.02.2022, מסרו לואי ורעייתו סכום של עשרות אלפי ש"ח לידי אדם שהציג עצמו בפניהם כמשקיע (להלן: המשקיע), בחושבם כי השקעה זו תניב עבורם רווח גבוה. בהמשך היום, נותק הקשר עם המשקיע, ובני הזוג סברו כי המשקיע רימה אותם. בסמוך לכך, החליטו בני הזוג לחטוף את המשקיע או מי מטעמו, לסחוט אותו באיומים, ולהשיב לעצמם את כספם. לשם כך, קשרו בני הזוג קשר עם עמאד, שהוא אביו של לואי, ושישה ממכריהם (להלן יחד: הקושרים).

כתב האישום מפרט כי ביום 25.02.2022, אחד הקושרים יצר קשר עם המשקיע וסיפר לו כי הוא מעוניין למסור לו כספים להשקעה, ובלבד שהכסף ייאסף ממקום מגוריו ביישוב חורפיש (להלן: בית המגורים). בהמשך לכך, המתלונן, העוסק בין היתר בביצוע משלוחים, התבקש על-ידי בן דודו להגיע לבית המגורים ולאסוף משם משלוח. ברגע שהגיע המתלונן לבית המגורים, לואי ושניים נוספים מהקושרים הפילו את המתלונן ארצה, והכו אותו בבעיטות ובאגרופים, בגופו, ראשו ופניו, כאשר אחד הקושרים מגדיל לעשות ומכה את המתלונן באמצעות אלה. השלושה הכניסו את המתלונן בכוח לבית המגורים, ומשהבינו כי הוא איננו המשקיע שאותו חיפשו, דרשו ממנו לחייג לבן דודו אשר שלח אותו לשם. במהלך השיחה עם בן הדוד, איימו עליו הקושרים כי אם לא ימסור להם סכומי כסף שונים – הם יהרגו את המתלונן. בעת שהות המתלונן בבית המגורים, לואיהוסיף לתקוף את המתלונן באמצעות סטירות ואגרופים בראשו ובפניו; וכן הוציא מכיסו סכין המשולבת עם אגרופן, אותה הצמיד לבטנו של המתלונן ואיים להרגו וכן "להוציא לו את הכליות" באם לא ימסור את סכומי הכסף. עמאד הרחיק מהמתלונן את לואי האוחז בסכין.

בהמשך, הובילו המשיבים את המתלונן בכפייה לתוך רכבו, ונסעו עמו מחורפיש לשפרעם, שם הם כלאו את המתלונן בבית נוסף וישבו ואיימו עליו. הקושרים דרשו מהמתלונן לחייג מספר פעמים לבן הדוד ששלח אותו לדירת המגורים וכן לבן דוד נוסף שלו, ובמהלך השיחות איימו על האחרונים למסור סכומי כסף שונים, שנעו בין 70,000 ש"ח ל-500,000 ש"ח, לשם שחרור המתלונן מידיהם. בתוך כך, איימו הקושרים על המתלונן כי נציגים ממשפחות פשע מוכרות יבואו כדי לקבוע את גובה הסכום שהוא מחויב לשלם להם; וכי אם לא ישלם להם, הם יירו בראשו ויוציאו את עיניו ואת הכליות שלו. בתוך כך, רכבו של המתלונן נגנב על-ידי אחד הקושרים, והמתלונן אולץ באיומים לחתום על זיכרון דברים שבו נכתב כי הוא מוכר ללואי את הרכב.

לאחר מכן, הובל המתלונן על-ידי הקושרים לבתים שונים, בכפייה ותוך שימוש באלימות, כאשר הקושרים, לרבות המשיבים, שבו ואיימו על המתלונן כי אם לא ייענו דרישותיהם, הם יחתכו את אצבעו וישלחו אותה לאשתו. לבסוף, התרצה המתלונן לדרישת הקושרים כי ירשום לטובתם 20 שיקים דחויים, בסכום של 3,000 ש"ח כל אחד. בעודו רושם את השיקים, הגיעה למקום המשטרה וחילצה אותו מידי הקושרים.

כתוצאה מהאירועים האמורים, נגרמו למתלונן נפיחות והמטומה תת עורית במצח ומסביב לעין שמאל, נפיחות ואדמומיות באפו ובלחיי, שטפי דם בכתפו ובגבו וכן כאבים חזקים בגופו.

למשיבים יוחסו אפוא עבירות של חטיפה לפי סעיף 369 לחוק העונשין, התשל"ז-1977 (להלן: חוק העונשין); סחיטה באיומים לפי סעיפים 428 רישא ו-29 לחוק העונשין; וכליאת שוא לפי סעיפים 377 רישא ו-29 לחוק העונשין. בנוסף, לואי הואשם בעבירה של תקיפה בנסיבות מחמירות לפי סעיפים 382(א) ו-380 לחוק העונשין. יתר הקושרים הורשעו אף הם, כל אחד לפי חלקו, בהתאם להודאותיהם במסגרת הסדרי טיעון. נכון למועד כתיבת שורות אלו, נגזר דינם של מרבית הקושרים, לעונשים שנעו ממאסר מותנה (לנאשמת 5 בכתב האישום) ועד מאסר בפועל למשך 15 חודשים (לנאשם 4 בכתב האישום), לצד ענישה נלווית (להרחבה, ראו פסקאות 24 ו-50 לגזר דינו של נאשם 7 בכתב האישום, מיום 22.06.2023). שניים מן הקושרים עודם ממתנים לגזירת דינם.

1. המשיבים הורשעו על יסוד הודאתם בעבירות שיוחסו להם בכתב האישום, במסגרת הסדר טיעון אשר לא כלל הסכמה לעניין העונש.

2. בית המשפט המחוזי עמד על החומרה הגלומה בעבירות המיוחסות למשיבים, ועל הפגיעה המשמעותית בערכים המוגנים שנגרמה מביצוען. עוד עמד בית המשפט קמא על הנזק הפיזי שנגרם למתלונן, כמו גם על הנזק הנפשי הנלווה לעבירות אלו מעצם טיבן. זאת ועוד, נקבע כי חלקו של לואי מצוי בראש מדרג החומרה של המעשה העברייני, בהיותו "הרוח החיה" מאחורי ביצוע העבירות; וכי חלקו של עמאד, הגם שמשמעותי, קטן יותר מזה של לואי, מאחר שהוא לא הכה את המתלונן, ואף מנע מלואי לפגוע במתלונן באמצעות הסכין, כאשר הם היו בבית המגורים. לאור האמור, ובשים לב למדיניות הענישה הנוהגת-העמיד בית המשפט המחוזי את מתחם העונש ההולם ללואי, על מאסר בפועל שנע בין 24 ל-40 חודשים, ולעמאד- מאסר בפועל שנע בין 12 ל-36 חודשים.

3. בגזירת עונשיהם בגדרי מתחם העונש ההולם, שקל בית המשפט את גילם ומצבם המשפחתי של המשיבים; את נסיבותיו הבריאותיות של עמאד כמו גם האופן החיובי בו תיארו אותו עדי האופי שהעידו מטעמו; ואת הודאת המשיבים, אשר חסכה מן המתלונן את הצורך במתן עדות בפני בית המשפט, כמו גם זמן שיפוטי. מן העבר השני, לחומרת המשיבים נשקלו עברם הפלילי והתעבורתי, וכן היעדר נטילת אחריות מלאה על מעשיהם והיעדר הפנמה של חומרתם, כעולה מתסקירי שירות המבחן שהוגשו בעניינם.

בשקלול האמור, נגזרועל לואי ועמאד עונשי מאסר בפועל לתקופה של 28 חודשים ו-16 חודשים, בהתאמה. כן נגזרו על המשיבים מאסר על תנאי למשך 10 חודשים לבל יעברו בתוך 3 שנים עבירת אלימות מסוג פשע, עבירת חטיפה או סחיטה באיומים; מאסר על תנאי למשך 3 חודשים לבל יעברו בתוך 3 שנים עבירת אלימות מסוג עוון, עבירת איומים או עבירת כליאת שוא; ופיצוי כספי למתלונן.

מכאן הערעור שלפנינו.

תמצית טענות הצדדים

4. לטענת המדינה, העונשים שנגזרו על המשיבים מקלים יתר על מידה ואינם הולמים כלל את חומרת מעשיהם. המדינה עמדה על חומרת מעשי המשיבים "אשר ביטאו במעשיהם זלזול לחריף בחוק ובסדר הציבורי", וכן ציינה את הקושי שבחשיפת אירועי סחיטה, נוכח חששם של רבים מנפגעי העבירות פן יבולע להם. המדינה הוסיפה והפנתה לעברם הפלילי והתעבורתי של המשיבים, הכולל, ביחס ללואי, עבירות של תקיפת שוטר כשהשוטר מזוין בנשק, הפרעה לשוטר במילוי תפקידו, ונהיגה פוחזת ברכב; וביחס לעמאד, עבירות (שהתיישנו) של ירי מנשק חם באזור מגורים, סמים ותכנון ובניה. כן הפנתה המדינה לאמור בתסקירי שירות המבחן בעניינם. לשיטתה, מכלול השיקולים מובילים למסקנה כי מתחמי הענישה שנקבעו למשיבים היו נמוכים מידי; וכי לא היה מקום לגזור את עונשי המשיבים סמוך לתחתית המתחם כפי שנעשה בגזר דינם. המדינה עותרת אפוא לכך שנחמיר בעונשי המשיבים תוך העברת "מסר חד וברור לפיו יש להוקיע ולעקור מן השורש את התופעה הבריונית הקשה של עשיית דין עצמי באלימות ובבריונות, תופעה, אשר הולכת ומכה שורשים בחברה הישראלית".

5. מנגד, המשיבים טענו בעיקרו של דבר, כי העונשים שהוטלו עליהם אינם חורגים באופן ניכר ממדיניות הענישה הנוהגת, ועל כן אין מקום שתערב בהם ערכאת הערעור. המשיבים ביקשו להבחין בין מקרים שבהם העבירות בוצעו "במסגרת של ארגוני פשיעה" לבין המקרה דנן, כאשר לשיטתם הם פעלו באופן של "סחיטה באיומים על רקע של עשיית דין עצמי". זאת ועוד, נטען כי אפילו אם תתקבל העמדה לפיה הגיעה העת להחמיר את

מדיניות הענישה הנוהגת, הרי שאין לעשות זאת במקרה זה על גבם של המשיבים. זאת, לנוכח היעדר נזק ממשי למתלונן; היעדר שימוש בנשק חם; ומשך הכליאה שעמד על שעות ספורות. המשיבים הוסיפו כי החמרה בענישתם תפגע בעיקרון האחידות בענישה, וזאת לאור העונשים שהוטלו על יתר הקושרים, שבעניינם המדינה לא ערערה. לכך הוסיף, כי לאוי נמצא בעיצומו של הליך גמילה ושיקום, וכי עמאד נפצע במהלך שירותו הצבאי והוכר כנכה צה"ל.

דיון והכרעה

6. לאחר שנתתי דעתי על טענות הצדדים, מזה ומזה, אלו בכתב ואלו שבעל-פה, באתי לכלל מסקנה כי הדין עם המדינה. אבאר להלן את נימוקיי לכך.

7. אין זו הפעם הראשונה שנדרש בית משפט זה לחומרה הגלומה בעבירות של חטיפת אדם, תוך שימוש באיומים ובאלימות, במטרה לסחוט אותו או את קרוביו. מדובר במעשים שראויים להוקעה ולכל גינוי (ראו, מיני רבים: ע"פ 10194/09 פטורצין' מדינת ישראל, עמוד 6 (20.07.2010); ע"פ 3136/20 אבועאישנ' מדינת ישראל, פסקאות 8-6 (24.05.2021)). מעשים אלו, מעבר לפגיעה הפיזית במתלונן, מגלמים פוטנציאל פגיעה משמעותי בנפשו ובמרקם חייו, במישור האישי והכלכלי; וכן פגיעה ניכרת בשלום הציבור, בשגרת חיי ובביטחון (ראו למשל: ע"פ 395/22 מדינת ישראל נ' פלוני, פסקה 10 (18.05.2022); ע"פ 5769/14 אלרואי נ' מדינת ישראל, פסקה 15 (20.09.2015); ע"פ 2254/07 מדינת ישראל נ' טארונשוילי, פסקה 6 (04.07.2007); ע"פ 4402/15 מורדי נ' מדינת ישראל, פסקה 8 (03.03.2016)).

8. השלכותיהן החמורות של עבירות החטיפה והסחיטה באיומים שרירות וקיימות גם כאשר בבסיסן עומדים טעמים של "עשיית דין עצמי". בית משפט זה עמד לא אחת על החומרה הגלומה בתת-התרבות שהתפתחה במחוזותינו, שבמסגרתה מחליט מאן דהוא לקחת לידי אחריות ולשים עצמו במקום רשויות האכיפה. חברה אשר חפצה בתחושת ביטחון בעריה וברחובותיה, אינה יכולה להשלים עם תופעה זו. על בתי המשפט לתרום לביעור הנגע הרע הזה, באמצעות השתתפות עונשים חמורים על מי שאינו מקבל על עצמו את מוראו של השלטון וסבור כי הוא רשאי לעשות דין לעצמו. ויפים לעניין זה דבריו של השופט י' דנציגר (עניין חסן, בפסקה 10):

"קיים אינטרס ציבורי מובהק וחד משמעי בהרתעת היחיד והרתעת הרבים מפני נקיטה בדרך של כוח ואלימות ליישוב מחלוקות וסכסוכים תוך שימוש בנשק קר. המסר שצריך לצאת מבית משפט זה הוא שחברה מתוקנת אינה יכולה להשלים עם שימוש בסכין לשם פתרון מחלוקות וסכסוכים. יש לשוב ולהדגיש כי זכותו של כל אדם לחיים ולשלמות הגוף היא זכות יסוד מקודשת ואין להתיר לאיש לפגוע בזכות זו. יש להלחם באלימות שפשטה בחברה הישראלית על כל צורותיה וגווניה".

9. המשיבים הפנו לפסיקה ממנה הם למדים כי אף שהענישה שנגזרה עליהם מקלה עמם במידת-מה, היא אינה חורגת במידה ניכרת ממדיניות הענישה הנוהגת במקרים דומים (ראו והשוו: ע"פ 7358/12 אחמדנ' מדינת ישראל, פסקה 3 (20.02.2013); ע"פ 2204/15 ביטון נ' מדינת ישראל, פסקה 4 (02.08.2015)). גם אם נקבל עמדה זו, ולו באופן חלקי, הרי הגיעה העת להחמיר את הענישה, ולהצמיד 'תו מחיר' כבד יותר לעבירות אלו.

מנהל לאלה הפרט

10. במסגרת מה שמכונה על-ידי המשיבים "עשיית דין עצמי", מצא עצמו המתלונן - אדם חף מכל פשע - בתוך חלום בלהות בלתי נסבל. הוא נחטף, נכלא, הוכה באכזריות בכל חלקי גופו, והובל כחפץ ממקום למקום, משל היה

'קלף מיקוח'. עוד בטרם חלפה יממה מהמועד בו המשיבים סברו שהמשקיע רימה אותם, הם פעלו באופן עצמאי על מנת לגבות את מה שלשיטתם הגיע להם. לצד זאת, המשיבים לא נמנעו מלדרוש סכומים שנעו בין עשרות אלפי ש"ח ל-500 אלף ש"ח, שאין בינם לבין הסכומים שהם שילמו למשקיע כל קשר, ואף לא בחלו באפשרות לסחוט את המתלונן - באופן אישי - גם לאחר שהם נוכחו כי הוא אינו המשקיע שאותו הם חיפשו. מעשיהם החמורים של המשיבים אינם יכולים להיחשב תוצאה חריגה של הניסיון לעשות דין עצמי. אלו ההשלכות הטבעיות של מחשבת עוועים זו, שאותה עלינו למגר.

המשיבים מבקשים שנתחשב בפרק הזמן "הקצר" שבו הם החזיקו את המתלונן. ברם, כפי שצוין לעיל, האירוע כולו נפסק רק כאשר שוטרים הגיעו למקום שבו המתלונן היה כלוא, ושחררו אותו מהסיוט שאליו הוא נקלע. בכך בוודאי אין כדי להקל עמם. התנהגות המשיבים, הכוללת תכנון מוקדם, פעולה משותפת כחבורה עבריינית, ושימוש בסכין תוך איום בגרימת מוות, חותרים תחת ערכים בסיסיים ביותר, שבראשם זכותו של כל אדם לשלמות גופו, לכבודו ולחירותו.

11. על רקע כל האמור, צודקת המדינה כי יש להתערב בעונשים שנגזרו עליהם, אשר חורגים באופן מהותי מהעונש שהיה ראוי לגזור בעניינם. ידעו הכול, כי עבירות של חטיפה וסחיטה באיומים לשם עשיית דין עצמי, יישאו עונשי מאסר למשך שנים ארוכות מאחורי סורג ובריח.

12. לצד זאת, כפי שאפרט מיד, קיימים בענייננו מספר שיקולים התומכים בהחמרה מדודה של העונשים.

ראשית, עלינו לזכור כי אין זודרכה של ערכאת הערעור למצות את הדין עם הנאשמים (ראו, מיני רבים: ע"פ 634/23 מדינת ישראל נ' פלוני, פסקה 12 (02.05.2023)). בפרט, כאשר מתבצעת העלאה של רף הענישה על-ידי ערכאת הערעור, יש לעשות זאת באופן הדרגתי (ע"פ 6020/12 מדינת ישראל נ' עדן, פסקה 23 (29.04.2013)).

שנית, נסיבותיהם האישיות של המשיבים, גם הן בעלות משקל מסוים. מתסקירי שירות המבחן בעניינם של המשיבים, עולה כי לואי עובר תהליך שיקום מסוים בין כותלי בית הסוהר; ואף לגבי עמאד, שהוא נכה צה"ל, קיימות עדויות חיוביות רבות.

שלישית, יש לתת את הדעת לעיקרון האחידות בענישה, שעה שהעונש שנגזר על המשיבים עולה בקנה אחד עם רמת הענישה שנגזרה על יתר הקושרים, ולגביהם המדינה בחרה שלא להגיש ערעור (בהקשר זה ראו: ע"פ 2836/22 מדינת ישראל נ' אמארה, פסקה 18 (07.06.2022)).

13. לאור האמור, אציע לחברותי לקבל את ערעור המדינה. מעיקר הדין היה מקום להחמיר את עונשי המשיבים באופן משמעותי, אך בהתחשב בשיקולים שנמנו לעיל, אציע כי ההחמרה בעונשי המשיבים תיעשה באופן מדוד. זאת, כאשר לעונש שנגזר על לואי יתווספו 8 חודשי מאסר בפועל, ולעונש שנגזר על עמאד יתווספו 6 חודשי מאסר בפועל, תוך התחשבות בחלקם היחסי במסכת האירועים שתוארה לעיל. כתוצאה מכך, לואי ירצה 36 חודשי מאסר בפועל, ועמאד ירצה 22 חודשי מאסר בפועל. שאר רכיבי גזר הדין יותרו על כנם.

ש ו פ ט

השופט ד' ברק-ארז:

אני מסכימה.

שופטת

השופטת ג' כנפי-שטייניץ:

אני מסכימה.

שופטת

הוחלט כאמור בפסק דינו של השופט ח' כבוב.

ניתן היום, כ"ד בתמוז התשפ"ג (13.7.2023).

שופט

שופטת

שופטת
